

Henryk Bogacki

"Die Weltkirche im 20. Jahrhundert", Freiburg-Basel-Wien 1979 : [recenzja]

Collectanea Theologica 50/2, 202-203

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Autor konkluduje: „Kiedy Kościół mówi o zakończeniu albo o dopełnieniu objawienia z końcem okresu apostołskiego, oznacza to, że okres objawienia obejmuje czas stawania się Kościoła, jego fazę konstytutywną, a więc ten okres, kiedy powstała normatywna struktura Kościoła i wiążący kształt depozytu wiary. Jest to — ogólnikowo określając — czas Kościoła pierwotnego, który jest zamknięty poprzez powstanie ostatniego pisma nowotestamentowego, drugiego Listu św. Piotra, a więc sięga przez to mniej więcej do połowy II wieku” (s. 324).

Choć wywody J. Schumachera wzbudzają w wielu punktach poważne wątpliwości, książka posiada wartość jako próba wyjaśnienia jednej z formuł teologicznych, powszechnie powtarzanych, często bez refleksyjowania nad poważnymi problemami, jakie poza nimi się kryją.

ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Walter KERN, *Ausserhalb der Kirche kein Heil?*, Freiburg-Basel-Wien 1979, Verlag Herder, s. 88.

Autor podjął problem, który z różnym natężeniem intriguje teologię niemal od początku chrześcijaństwa: czy jest możliwe zbawienie poza Kościołem? Nie jest to obszerne studium historyczne ani próba poszukiwania nowego rozwiązania. Cele broszury są znacznie skromniejsze, gdyż autorowi chodzi po prostu o zorientowanie w trudnym zagadnieniu czytelnika, który nie zajmuje się „zawodowo” teologią.

Dla ułatwienia orientacji Kern przedstawia historię twierdzenia *Extra Ecclesiam nulla salus* (s. 11—16) oraz jego uwarunkowania historyczne i powstające trudności (s. 17—27). Jednakże już od pierwszych kart Starego Testamentu występują wypowiedzi, że także poganie mogą dostąpić zbawienia (s. 28—35). Z czasem powstają w teologii różne hipotezy, które usiłują wyjaśnić, w jaki sposób ludzie nie złączeni w sposób widzialny z Kościołem mogą uczestniczyć w zbawieniu. Autora interesują przede wszystkim trzy teorie: przynależność do Kościoła *in voto*, *limbus puerorum*, ostateczna decyzja ludzka w momencie śmierci (s. 36—46). Następnie omawia nowsze rozstrzygnięcia nauczycielskie Kościoła w tej materii — aż po Sobór Watykański II włącznie (s. 47—57), jak również koncepcje teologiczne Y. Congara, H. Künga i K. Rahnera (s. 58—77). Podstawę do poszukiwania pełnego rozwiązania W. Kern upatruje w rozwinięciu nauki ostatniego soboru o Kościele jako powszechnym sakramencie zbawienia (s. 78—83).

Choć więc autor nie wnosi niczego nowego do zrozumienia konieczności Kościoła do zbawienia, jednakże jego broszura może stanowić pomoc przydatną dla jasnego wyłożenia podstawowych kwestii wiążących się z tą tezą.

ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Die Weltkirche im 20. Jahrhundert, dzieło zbiorowe, Freiburg-Basel-Wien 1979, Verlag Herder, s. XX + 834 (*Handbuch der Kirchengeschichte*, wyd. Hubert Jedin, t. VII).

Po wielu latach oczekiwania ukazał się ostatni tom podręcznika historii Kościoła poświęcony dziejom w XX wieku. Obszerne dzieło jest owocem móżolnej współpracy 24 autorów usiłujących przedstawić okres od wybuchu pierwszej wojny światowej po koniec pontyfikatu Pawła VI. Napisanie historii Kościoła sięgającej po teraźniejszość nie jest łatwe, ponieważ przemiany w Kościele zachodzą wolno, a wiele ważnych źródeł jest niedostępnych. W dodatku różnorodność problematyki w Kościele obejmującym dziś rzeczywiście cały świat (*Weltkirche*) poważnie utrudnia realizację zamiaru. Dlatego ocena

wydarzeń nie jest prosta ani jednoznaczna. Redakcja zastrzega się, że w tym tomie — bardziej niż w poprzednich — każdy autor ponosi sam odpowiedzialność za przedstawione poglądy, a wydawnictwo ani nie starało się tych poglądów ujednoczyć, ani też nie identyfikuje się ze wszystkimi sądami wyrażonymi w tomie.

Tom został podzielony na trzy kręgi tematyczne: pierwszy zajmuje się jednością instytucjonalną Kościoła powszechnego, drugi — różnorodnością życia wewnętrznego Kościoła, a trzeci — dziejami Kościoła w poszczególnych krajach.

Pierwsza część (s. 1—229) prezentuje zagadnienia statystyczne i organizacyjne Kościoła powszechnego, omawia trzech papieży — Benedykt XV, Pius XI, Pius XII — oraz ich politykę, zwłaszcza podczas obu wojen światowych. Kolejne rozdziały są poświęcone Soborowi Watykańskiemu II, Kodeksowi Prawa Kanonicznego oraz rozwojowi tego prawa po rok 1974, polityce konkordatowej Stolicy Apostolskiej w latach 1918—1974.

Druga część (s. 230—507) zajmuje się stanowiskiem Kościoła wobec problemów społecznych i politycznych, rozwojem teologii, wewnątrzkościelnymi prądami, przemianami wśród duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego, szkolnictwem i wychowaniem, środkami przekazu społecznego, działalnością charytatywną, ruchem ekumenicznym, Kościołami wschodnimi nie posiadającymi unii z Rzymem.

Trzecia część (s. 508—820) przedstawia dzieje Kościoła w poszczególnych krajach. Kościoły europejskie zajmują tylko połowę tego opracowania (s. 508—650), co odpowiada nie tylko proporcjom liczbowym, gwałtownie zmieniającym się w XX wieku, ale także nowym problemom wyłaniającym się poza Europą.

Tom stanowi interesującą publikację na temat ostatnich sześćdziesięciu lat historii Kościoła. Mnogość poruszonych zagadnień, wielość szczegółowych informacji zachęcają do lektury. Jest to bowiem pierwsza obszerna synteza dziejów Kościoła w XX wieku.

ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Ottmar FUCHS, *Die lebendige Predigt*, München 1978, Kösel-Verlag, s. 191.

Autor doceniając złożoność problemu, jakim jest głoszenie kazań, zwłaszcza w obecnych czasach, podaje cenne zasady mające ułatwić duszpasterzom ten trudny odcinek ich pracy. Kazanie zmierza do zainteresowania słuchaczy orędziem ewangelicznym, by je przyjęli za kryterium swych wartości i według niego ukierunkowali swe życie. Każdy kaznodzieja wie z własnego doświadczenia, że jest to niełatwe, że owoc jego wysiłków pod tym względem jest niejednokrotnie problematyczny, a poprawność przedłożonej argumentacji rzadko gwarantuje upragniony skutek. Odnośne bowiem badania wykazały niezbicie, że decydujące znaczenie posiada tutaj emocjonalny wymiar ludzkiej psychiki. Stąd też autor, jak sam zaznacza, odważa się rzucić nieco światła na ten właśnie wymiar, ograniczając się do uczuciowego aspektu przemówień od strony kaznodziei.

Ludzka mowa nie jest tylko narzędziem informacji i porozumiewania się między ludźmi, ale jest również środkiem, przy pomocy którego wyrażamy samych siebie, odsłaniając własną osobowość, angażujemy się osobiście i chcemy zaangażować drugich w przedkładaną treść. Wielka rola przypada tu umiejętnemu doborowi „mocnych” słów, mogących wywołać bądź sympatię, bądź odrazę i spowodować w ten sposób stosowną decyzję. Dlatego też autor szczegółowo analizuje podobne słowa, których moc oddziaływania należy przypisać socjologicznemu doświadczeniu lub wymiarowi historycznemu i ideologicznemu, względnie nadaje ją w sposób niejako spontaniczny ojczysty język albo dana społeczność (np. religijna), grupa, środowisko i nawet życie indywidualne. Doświadczenie pokazuje, że sztuka „porwania” słu-